

Patrycja Kaczmarczyk¹

Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach,
Wydział Zarządzania Sportem i Turystyką

Rewitalizacja przestrzeni publicznej jako działanie zmierzące do rozwoju infrastruktury turystycznej na przykładzie gminy Jaworzno

Streszczenie

Artykuł porusza kwestię związaną z wykorzystaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji w działaniach na rzecz rozwoju infrastruktury turystycznej na danym obszarze. Rozwijający się nieustannie ruch turystyczny, wiąże się z kosztami, odpowiednim planowaniem, a następnie realizacją pomysłów na nowe zagospodarowanie, bądź też rozbudowę już istniejącego. Alternatywnym źródłem finansowania i wdrażania nowatorskich pomysłów w zakresie infrastruktury turystycznej może okazać się wykorzystanie do tego celu Lokalnego Programu Rewitalizacji. W artykule wykorzystano literaturę przedmiotu dotyczącą zarządzania przestrzenią publiczną, prowadzonych obecnie działań rewitalizacyjnych oraz sposobu ich finansowania. Przedstawione zostały wyniki przeprowadzonych na ten cel badań empirycznych przy wykorzystaniu metody badawczej, jakim był kwestionariusz ankiety skierowany do mieszkańców Gminy Jaworzno, dzięki któremu możliwa była analiza danych.

Słowa kluczowe: rewitalizacja, przestrzeń publiczna, infrastruktura turystyczna

Wprowadzenie

Ogólnodostępny charakter przestrzeni publicznej powinien spełniać swoje podstawowe funkcje użytkowe. Odpowiedni proces zarządzania sprawić może, że miejska przestrzeń nabierze całkiem nowego kształtu, rozwinie się nie tylko infrastruktura techniczna ale i również turystyczna, będąca dostępną dla odwiedzających jak i samych mieszkańców. Od jednostek samorządów terytorialnych zależeć będzie, w jakim kierunku i w jakim zakresie podjęte zostaną działania zmierzające do planowania, wdrażania i rozwijania projektów przestrzennych miast i tworzenia nowych koncepcji architektury miejskiej. Działania rewitalizacyjne sprzyjają rozwojowi funkcji miast, przyczyniają się do racjonalnego zagospodarowania przestrzeni, wpływają na rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej. Tego rodzaju przedsięwzięcia wpływają korzystnie na zwiększenie atrakcyjności danej miejscowości w zakresie szeroko

¹ ✉ pt.kaczmarczyk@gmail.com

rozumianej turystyki i rekreacji. Celem artykułu jest analiza wpływu programu rewitalizacji na rozwój infrastruktury turystycznej w gminie Jaworzno. Artykuł ma również na celu próbę odpowiedzi na pytania badawcze dotyczące tego, czy Lokalny Program Rewitalizacji pozwala rozwinąć infrastrukturę turystyczną oraz czy pomysły mieszkańców w zakresie rozwoju infrastruktury turystycznej mają szansę na realizację w przyszłości.

Charakterystyka zarządzania przestrzenią publiczną

Każdy rodzaj zarządzania wykonywany jest w powtarzających się cyklicznie kilku etapach, gdzie w szczególności obejmuje planowanie zadań, organizowanie pracy, kierowanie prawidłową realizacją zadań i celów, a także sprawowanie kontroli nad prawidłowością przebiegu całego procesu zarządzania. W jednostkach samorządu terytorialnego, za cykl zarządzania, uważa się okres roku kalendarzowego, na który ustala się plan budżetowy. Realizacja zarządzania publicznego w jednostkach samorządu terytorialnego odbywa się przy wykorzystaniu narzędzi lub instrumentów zarządzania (Imończyk, 2010), do których zalicza się:

- instrumenty planistyczne, obejmujące planowanie systemu zarządzania w jednostkach samorządu terytorialnego, w głównej mierze skupia się na planowaniu rozwoju lokalnego,
- instrumenty regulacyjno – organizacyjne, umożliwiające funkcjonowanie jednostek terytorialnych, ich rozwój. Instrumenty regulacyjne, tworzone przez organy władzy publicznej, określają prawa i obowiązki, które dotyczą osób fizycznych i prawnych i odpowiadają na dwa zasadnicze pytania: co wolno robić i gdzie, na konkretnym terytorium oraz komu i co wolno robić,
- instrumenty organizacyjne, które tworzone są przez jednostki samorządowe i instytucje, a ich prawa, obowiązki oraz forma prawna wynika z ustaw,
- instrumenty bieżącego kierowania w jednostkach samorządu terytorialnego, odpowiedzialne za spójny i skuteczny system działań instytucji oraz osób tam pracujących. Opierają się głównie na zarządzaniu bieżącymi finansami, dysponowanie majątkiem, odpowiednią polityką kadrową,
- gospodarka nieruchomościami, do której należy odpowiednie zarządzanie oraz obrót nieruchomościami na danym terytorium,
- instrumenty kontroli, które odpowiadają za bieżące monitorowanie realizacji zadań publicznych, a także za ocenę niezależnych ekspertów odnośnie skuteczności wykonywania działań.

Jednym z działań zarządzania publicznego jest właśnie zarządzanie przestrzenią publiczną. W ujęciu prawnym, przestrzeń publiczna definiowana jest jako obszar, który ma za zadanie zaspokoić potrzeby zgłaszane przez mieszkańców,

poprawienie jakości ich codziennego życia, rozwój kontaktów międzyludzkich w danej społeczności lokalnej uwzględniając przy tym cechy funkcjonalno – przestrzenne. Oznacza również obszar powszechnie dostępny obywatelom, a korzystanie z niego jest nieodpłatne (Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. nr 80, poz. 717 z późniejszymi zmianami).

Najczęściej przestrzeń publiczna definiowana zostaje w kategoriach społeczno – ekonomicznych i rozumiana jest jako dobro wspólnie użytkowane, celowo kształtowane przez człowieka, zgodnie ze społecznymi zasadami i wartościami – służące zaspokojeniu potrzeb społeczności lokalnych i ponadlokalnych (Karta Przestrzeni Publicznej III Kongres Urbanistyki Polskiej, 2009).

Przestrzeń publiczna podlega określonym zasadom i organizacji odnoszącym się do sposobu jej użytkowania. Należą do nich między innymi:

- kompleksowość procesu planowania miejscowego,
- kreowanie wizualnego urbanistycznego obrazu przestrzeni publicznej na podstawie przeprowadzanych konkursów urbanistycznych,
- zainicjowanie partycypacji społecznej a więc zaangażowanie społeczności lokalnej do zgłaszania pomysłów odnoszących się do wyglądu przestrzeni publicznej,
- zapewnienie ochrony i poszanowania dziedzictwa kulturowego,
- zrównoważony rozwój podczas projektowania nowego wyglądu przestrzeni publicznej,
- poszanowanie projektów zgłaszanych przez lokalne społeczności wynikających z ich potrzeb,
- czynne użytkowanie publicznej przestrzeni poprzez organizacje wszelkiego rodzaju wydarzeń na szczeblu lokalnym (Wańkiewicz, 2011).

Łatwo zauważyć, że przestrzeń publiczna spełnia dwie funkcje:

- dostępność dla wszystkich,
- kształtowana jest nie tylko przez władze lokalne, potencjalnych inwestorów lecz przez wszystkich zainteresowanych zgłaszających swoje pomysły dotyczące zmiany architektonicznego i urbanistycznego wizerunku miasta.

Obecnie kreowanie i tworzenie zmian w wyglądzie przestrzeni publicznej stanowi nie lada wyzwanie dla osób tworzących procesy rewitalizacji ze względu na komercjalizację. Również podjęcie procesów rewitalizacji w przestrzeni publicznej powinno uwzględniać poszanowanie wartości i tradycji lokalnych, krzewienie tożsamości wśród społeczeństwa (Gasik, 2014).

Istotnym elementem przestrzeni publicznej jest wykorzystanie zarządzania projektami, które należy do jednego z podstawowych narzędzi nowoczesnej administracji publicznej (rysunek 1). Projekt publiczny definiowany jest jako

rodzaj projektu realizowanego głównie przez jednostki sektora administracji publicznej, bądź też realizowany jest z zaangażowaniem środków pochodzących z budżetu tejże administracji. Coraz częściej projekty publiczne stanowią znaczącą część wydatków związanych z budżetem państwa. Związane są głównie z inwestycjami rozwijającymi infrastrukturę przemysłową, drogową, informatyczną. Osoby, organizacje czy też inne jednostki odpowiedzialne za projekty publiczne mają na uwadze przede wszystkim zorganizowanie całego systemu realizacji projektu w sposób skuteczny i efektywny. System ten, oparty jest na następujących etapach (Gasik, 2014):

1. Określenie odpowiedniej strategii rozwoju systemów dotyczących zarządzania projektami publicznymi.
2. Określenie zasad związanych z uruchamianiem projektów publicznych.
3. Zorganizowanie instytucji, których celem będzie wspomaganie zarządzania projektami publicznymi.
4. Próba zdefiniowania procesów związanych z realizacją projektów publicznych.
5. Stworzenie mechanizmów zarządzania wiedzą z zakresu projektów publicznych.
6. Stworzenie odpowiedniego środowiska wykonawców projektów publicznych.

Rysunek 1. Zarządzanie projektami publicznymi

Źródło: Opracowano na podstawie: cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmetal.element.../KNUV_2_40_2014.31-60.pdf, [data dostępu: 11.03.2017].

Plany zagospodarowania przestrzennego wraz z projektami uwzględniające rozwój turystyki i infrastruktury danego rejonu

Jednym z podstawowych instrumentów tworzących gospodarkę przestrzenną jest planowanie przestrzenne, które ma na celu przygotowanie planu uwzględniającego prawidłowy oraz zrównoważony rozwój przestrzeni publicznej w jednostkach osadniczych, administracyjnych i trans granicznych. Prawidłowość opracowania planów przestrzennych wynika z racjonalności wykorzystania środowiska i samej przestrzeni jako dobra ograniczonego. Ma charakter długookresowy i ściśle wiąże się z panującym systemem społecznym i gospodarczym (Podolak, 1998).

Prawne rozumienie planowania przestrzennego dotyczy takiego kształtowania polityki przestrzennej przez władze samorządów terytorialnych aby wyznaczać, a następnie zagospodarowywać i zabudowywać tereny zachowując przy tym zrównoważony rozwój oraz ład przestrzenny jako podstawę tych działań. Zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, (Dz. U. nr 80,

poz. 717 z późniejszymi zmianami)). władze administracji publicznej wykorzystują do planowania przestrzennego następujące instrumenty:

- koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju – stanowi przyjętą przez Radę Ministrów państwową politykę przestrzenną obejmującą cały obszar kraju. Bazuje na celach i kierunkach koncepcji zrównoważonego rozwoju a także określa działania jakie należy realizować aby te cele osiągnąć. Szczególnie bierze pod uwagę sieć osadnicza, infrastrukturę transportową, techniczną i społeczną, zasoby wodne oraz wymagania ochrony środowiskowej,
- plan zagospodarowania przestrzennego województwa zatwierdzony przez sejmik województwa plan polityki przestrzennej o zasięgu wojewódzkim skupiający się na infrastrukturze technicznej, komunikacyjnej, obszarach inwestycyjnych, metropolitalnych na terenie województwa,
- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy – gminna polityka przestrzenna o której decyduje rada gminy. Obejmuje zagadnienia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego, poszanowania środowiska, rozwoju infrastruktury komunikacyjnej, inwestycji i zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy,
- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego – uchwalany przez radę gminy jako akt prawa miejscowego, na który prócz części tekstowej, składa się również część graficzna prezentująca funkcjonalność i przeznaczenie terenów pod zagospodarowanie w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska. Skupia się również na wskaźnikach intensywności obszarów zabudowanych, modernizacji oraz rozbudowy infrastruktury zarówno technicznej jak i komunikacyjnej gminy (Wańkowicz, 2011).

Planowanie przestrzenne odbywa się więc na szczeblu zarówno krajowym, wojewódzkim oraz gminnym. Prawidłowość w rozwoju miast, procesów rewitalizacyjnych i planowania przestrzennego związana jest określonymi zagadnieniami (Stanowisko Uczestników Konferencji nt. polityki miejskiej w kontekście polityki spójności UE w latach 2007 – 2013, 2007) m. in.:

- stan i jakość życia w aglomeracjach miejskich,
- wykluczenie społeczne w lokalnych społecznościach,
- rozwój rynku pracy oraz instrumenty wpływające na rozwój gospodarczy,
- dostęp do edukacji, kultury – oświata,
- tworzenie inwestycji z wykorzystaniem lokalnych zasobów,
- rozwój infrastruktury,
- zachowanie tożsamości kulturowej i lokalnej tradycji.

Infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna stanowi nieodzowny element zagospodarowania przestrzeni miejskich i zdecydowanie ma pozytywny wpływ

na zwiększony ruch turystyczny. Turyści odwiedzający miejsca, w których oprócz wypoczynku, korzystania z noclegu i wyżywienia mogą również skorzystać ze szlaków turystycznych, lokali rozrywkowych, obiektów sportowych a także galerii handlowych, bankomatów, miejsc parkingowych na pewno odczują zadowolenie z pobytu. Ich turystyczne potrzeby zostaną urozmaicone i w pełni zrealizowane. Traktując turystykę jako sektor usługowy należy ciągle wychodzić naprzeciw potrzebom obecnych i przyszłych odbiorców oraz dbać o działania inwestycyjne, w zakresie rozbudowy i ulepszania turystycznego zagospodarowania. Infrastruktura turystyczna jest działalnością, która ma na celu dostosowanie walorów geograficznych występujących na danym obszarze dla potrzeb rozwijającej się ciągle turystyki i związanych z tym potrzeb turystów. Przez podstawową działalność (Płocka, 2002) rozumie się przede wszystkim:

- przystosowanie oraz ochronę walorów turystycznych, geograficznych na potrzeby obsługi ruchu turystycznego,
- zapewnienie logistyki transportu a więc sieci komunikacyjnej, połączeń, dróg, które ułatwiają turystom dotarcie do miejscowości turystycznych,
- przystosowanie danego obszaru dla zapewnienia podstawowych potrzeb turystów (nocleg i wyżywienie).

Elementami zagospodarowania turystycznego (Płocka, 2002) są:

- baza noclegowa (hotele, pensjonaty, pokoje gościnne, gospodarstwa agroturystyczne, schroniska turystyczne, domy wycieczkowe, domki wczasowe, kempingi itp.),
- baza gastronomiczna (restauracje, bary, pijalnie puby),
- komunikacyjna (środki transportu, piesze, narciarskie, konne i rowerowe szlaki turystyczne),
- towarzysząca.

Procesy rewitalizacyjne w Polsce

Większość Polskich miast ulega ciągłym przemianom w sferze gospodarczej, społecznej i ekonomicznej. Pojawienie się nowych szans i możliwości pozyskania funduszy przeznaczonych na inwestycje z zakresu rewitalizacji przestrzeni miejskich sprawiła, że przestrzenie miejskie nabrały coraz to nowszego wyglądu, zwiększył się poziom zadowolenia mieszkańców a miasta zaczęły tętnić życiem. Niezaprzeczanie proces rewitalizacji sprzyja poprawie wizerunku miast, które niegdyś utraciły funkcje użytkowe i na wyznaczonych obszarach odnotowany został stan kryzysowy.

Rewitalizację należy rozumieć jako wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez przedsięwzięcia całościowe (integrujące w interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną

społecznością, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany przez określenie i realizację programów rewitalizacji. Definitywnie ujęte to zostało jako „Kompleksowa akcja podejmowana w obszarach miast, w dzielnicach starych i na obszarach wybranych, wiąże działania remontowe, modernizacyjne, rewaloryzacyjne z działaniem zmierzającym do żywienia społeczno – gospodarczego (Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, 2014).

Warto mieć na uwadze, że efektywność i sukces procesu rewitalizacji w miastach jest procesem niezwykle złożonym, w głównej mierze opierającym się na działaniach na rzecz przestrzennej, społecznej i ekonomicznej odbudowy oraz odnowy terenów uległych zdegradowaniu, przy zaangażowaniu wszystkich podmiotów zainteresowanych rewitalizacją (Bryx, Sepiolo, 2009).

W odróżnieniu od innych działań interwencji w obszarze przestrzeni miejskiej rewitalizacje charakteryzuje i wyróżnia:

- Cel rewitalizacji – wytyczne, określenie potrzeb w zakresie dokonania rewitalizacji na danym obszarze (sfera społeczno gospodarcza, ekologiczno – przestrzenna), projektowanie przestrzeni miejskiej (infrastruktura, urbanistyka). Wskazany musi być cel gospodarczy, społeczny, przestrzenny, ekologiczny aby mówić o rewitalizacji.
- Reakcja na powstały kryzys, obejmująca tereny mocno zdegradowane, zaniedbane, wymagające interwencji, zmiany zagospodarowania.
- Współpraca ze społecznością lokalną, władzami, przedsiębiorcami, inwestorami (sektor publiczny i prywatny).
- Kompleksowy charakter rewitalizacji – stanowić musi plan wzajemnie powiązanych działań, które są wielowątkowe i zmierzają do powstania zmian jakościowych danego obszaru. Dąży się do zmiany na pozytywny obraz, wizerunek obszaru rewitalizowanego.

Powyższe kryteria stanowią podstawę to prawidłowej oceny wszystkich Lokalnych Programów Rewitalizacji (Kłosowski, 2013).

W procesie rewitalizacji zaangażowane są różne podmioty administracji publicznej jak i również zachęca się społeczeństwo i prywatnych inwestorów do wzięcia udziału w konsultacjach społecznych i zgłaszaniu pomysłów dotyczących zmian w przestrzeni miejskiej. Na proces ten nie składa się tylko i wyłącznie stworzenie planu, ale uwzględnia się w nim również opracowanie finansowania, wdrożenie projektu w życie, jego kontrolowanie i ciągłe udoskonalanie. Proces rewitalizacji oprócz można na 6 fazach:

- Faza I – Analiza i ocena obecnego stanu obszaru, możliwości dokonania przekształceń, inwentaryzacji obiektów, następnie decyzja o podjęciu działań rewitalizacyjnych,
- Faza II – Powołanie instytucji tzw. Koordynatora odpowiedzialnej za prawidłowość przebiegu procesu,

- Faza III – Stworzenie planu procesu rewitalizacji – weryfikacja przez opinie publiczną,
- Faza IV – odpowiednie przygotowanie obszaru (kwestie prawne, finansowe, administracyjne),
- Faza V – realizacja założeń procesu rewitalizacji,
- Faza VI – nadzór i monitorowanie rewitalizacji (dokonanie koniecznych zmian po wstępnej ocenie zgodności z projektem) (Pacuk).

Przedmiotem rewitalizacji w głównej mierze są tzw. zdegradowane tereny, co w praktycznym ujęciu oznacza prowadzenie działań rewitalizacji na terenach, na których ich obecne funkcje użytkowe przestały mieć znaczenie. Są to przeważnie tereny danych stoczni, poligonów, stacji kolejowych, fabryk, kopalni, które w wyniku zaprzestania działalności, zmian społeczno – gospodarczych, ekonomicznych zostały zaniedbane i uległy zdegradowaniu i zniszczeniu. Ważnym aspektem jest uznanie rewitalizacji jako działania całościowego, który stanowi proces często trudny i bardzo złożony, horyzontalnie ma ramy czasowe znacznie dłuższe niż tylko te, odnoszące się do dokonania remontu budowli, przywrócenia podstawowej użyteczności terenu. Działania Rewitalizacyjne są procesem wymagającym dokonania wstępnych, bardzo szczegółowych badań, wyznaczenia planu działania, nadzoru i monitoringu nad prawidłowością wdrażania rewitalizacji, co w ostateczności pozwoli na uzyskanie powodzenia działań, efektów (Nita, 2014).

Mówi się również, że działania rewitalizacji dotyczą terenów tzw. kryzysowych – są to obszary miasta, fragmenty, które w widoczny, negatywny sposób odstają od ogólnego zagospodarowania przestrzeni – znajdują się u schyłku użyteczności, są rzadko odwiedzane, nieatrakcyjne, często też niebezpieczne. Aby wyznaczyć takie obszary, gdzie nawarstwiają się problemy nie tylko wskazujące degradacje, ale już stan kryzysowy posługuje się metodą polegającą na dokonaniu analizy sytuacji tyczącej się m in.:

- demografii,
- bezpieczeństwa,
- poziomu bezrobocia,
- kondycji budynków i infrastruktury,
- poziom ubóstwa, występowaniu patologii itp. (http://www.jaworzno.pl/pl/nasze_miasto/lokalny_program_rewitalizacji/222/rewitalizacja_w_pytaniach_i_odpowiedziach.html, [data dostępu: 20.07.2016]).

Na obszarze, który objęty ma zostać działaniami rewitalizacyjnymi, musi pojawić się przynajmniej jedno z poniższych zjawisk (negatywnych):

- gospodarcze – niski poziom aktywności gospodarczej, przedsiębiorczej,

- środowiskowe– brak przestrzegania jakościowych wymogów w zakresie ochrony środowiska, zła gospodarka komunalna, pojawienie się dzikich wysypisk śmieci będących szkodliwymi dla życia ludzkiego, środowiska naturalnego,
- przestrzenno–funkcjonalne nieodpowiednie zagospodarowanie przestrzeni w infrastrukturę techniczną, sportową, turystyczną,
- techniczne.

Działania rewitalizacyjne pełnią jeszcze jedną ważną funkcję – nadają obszarowi lepsze zagospodarowanie, funkcje pozwalające na ponowne przywrócenie użyteczności, ale zachowując przy tym poszanowanie głęboko zakorzenionej historii tego miejsca. Warto zwrócić uwagę na to, że rewitalizacja jest procesem wymagającym skoordynowania, odnoszenia się do ogólnie ustalonych zasad, działanie na podstawie kryteriów. Pomocne w tym wypadku okazują się dokumenty dotyczące strategii miasta, plany miejscowego zagospodarowania przestrzeni, lokalnego prawa miejscowego (Nita, 2014).

Każdy z programów rewitalizacji powinien być inspiracją do przeprowadzenia działań z zakresu rewitalizacji przestrzeni oraz być wiodącym instrumentem, który wyznacza ramy operacyjne koordynacji przedsięwzięć rewitalizacji. Lokalne Programy rewitalizacji są tworzonymi i w drodze uchwały, stanowionymi przez samorząd terytorialny, programami działań (wieloletni), które w ostateczności zmierzają do przekształcenia terenów uległych degradacji ze stanu kryzysowego i stworzenie okoliczności pozwalających na ich rozwój i przekształcenie (Ministerstwo Rozwoju i Infrastruktury, 2014).

Istnieje kilka źródeł pozyskania środków finansowych (Projekt Wytyczne w sprawie przygotowania Lokalnych Programów Rewitalizacji, 2014), niezbędnych do realizacji procesu rewitalizacji na terenie danej gminy. Należą do nich:

- Środki publiczne w skład, którego wchodzi budżet:
 - Jednostek samorządu terytorialnego– stanowią główne źródło pokrycia kosztów rewitalizacji, które biorą pod uwagę sytuację finansową gminy, poziom zadłużenia gminy, jej plany i zobowiązania,
 - Centralny – m. in. granty oferowane przez programy państwowe,
 - Środki z unii europejskiej – RPO WSL 2014 – 2020, krajowe programy krajowe, innego rodzaju instrumenty finansowe.
- środki oferowane przez organizacje pozarządowe,
- środki prywatne,
- wkład własny mieszkańców – możliwości wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych (grunty, lokale, kadra zarządzająca spółdzielnią).

Kolejnym przykładem pozyskiwania środków pieniężnych jako źródło finansowe dla działań rewitalizacyjnych jest podział na:

- bezpośrednio finansowanie przez instytucje przy wykorzystaniu budżetów:
 - państwowego,
 - gminnego,
 - regionalnego samorządu,
- publiczny sektor podmiotów gospodarczych,
- prywatny sektor podmiotów gospodarczych,
- instytucje o charakterze hybrydowym, przeznaczone do obsługi rządowych programów (Bryx, 2009).

Finansowanie programów rewitalizacyjnych może odbywać się przy wykorzystaniu środków publicznych oraz komercyjnych. Dzięki środkom publicznym możliwe jest podjęcie działań związanych z rewitalizacją danego obszaru a także pozyskanie inwestorów gotowych do sfinansowania niektórych przedsięwzięć. Często środki pochodzące z budżetu państwa nie są wystarczające na pokrycie wszystkich programów i projektów, dlatego niezbędne jest wsparcie komercyjne w postaci prywatnego kapitału. Również wsparcie ze strony Unii Europejskiej przy wykorzystaniu dofinansowań, projektów i programów wpływa na skuteczność zmian w przestrzeni miejskiej i przywróceniu ich funkcji użytkowych, estetyki i sprzyja wzrostowi zarówno gospodarczemu jak i ekonomicznemu (Ziobrowski et al., 2009).

Nastawienie społeczeństwa Jaworzna do procesu rewitalizacji.

Przeprowadzone badanie miało na celu poznanie opinii mieszkańców gminy Jaworzno na temat aktualnych problemów i zjawisk kryzysowych występujących na jej terenie, a także opinii na temat aktualnych potrzeb i pomysłów w zakresie rewitalizacji (w tym rozeznania, jakie działania należałoby podjąć, aby rozwinąć infrastrukturę turystyczną i okołoturystyczną). Badanie przy wykorzystaniu kwestionariusza ankiety składało się z kilku etapów. W pierwszej kolejności zostały podjęte czynności związane z analizą działań rewitalizacyjnych na terenie gminy, dzięki czemu możliwe było skonstruowanie ankiety skierowanej do mieszkańców Jaworzna. Zawarte w niniejszej pracy badanie empiryczne zostało przeprowadzone przy wykorzystaniu narzędzia badawczego, jakim jest kwestionariusz ankietowy udostępniony zarówno w wersji elektronicznej jak i papierowej, wypełniany samodzielnie przez ankietowanych. Kwestionariusz został skonstruowany w taki sposób, aby możliwe było pozyskanie informacji z 3 obszarów tematycznych takich jak:

- Identyfikacja obecnego stanu zagospodarowania przestrzeni gminy Jaworzno, jakości życia, istniejących problemów i potrzeb mieszkańców.
- Ocena stanu wiedzy na temat Lokalnego Programu Rewitalizacji i jego działalności w zakresie rozwoju infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej a także określenie stanu wiedzy respondentów odnośnie

istniejących w gminie terenów, które mogą zostać poddane procesom rewitalizacji w zakresie rozwoju infrastruktury turystycznej,

- Poznanie subiektywnej opinii mieszkańców na temat potrzeb związanych z turystyką, rekreacją i wypoczynkiem oraz zagospodarowaniem turystycznym, które mogłyby zostać zrealizowane przy współudziale Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Badanie zostało przeprowadzone w dniach 26.03 – 23.03.2017 roku, w którym łącznie wzięły udział 93 osoby (w tym 60 kobiet i 33 mężczyzn).

Przechodząc do analizy pytań ankietowych dotyczących wpływu Lokalnego Programu Rewitalizacji na rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej w gminie Jaworzno w pierwszej kolejności starano się uzyskać informację na temat tego, czy program ten, w opinii mieszkańców, jest w ogóle potrzebny, aby móc uczynić gminę lepiej zagospodarowaną pod względem turystyki i rekreacji.

Zdecydowana większość mieszkańców gminy Jaworzno udzieliła odpowiedzi *Tak* (94%) czyniąc przy tym jednocześnie Lokalny Program Rewitalizacji jako znaczący dla rozwoju turystycznej i okołoturystycznej infrastruktury i wymagający dalszych prac w tym zakresie.

Wnioski płynące z przeprowadzonej wśród mieszkańców gminy Jaworzno prezentują się następująco:

- Mieszkańcy gminy Jaworzno w 93% uznają Lokalny Program Rewitalizacji jako istotny i znaczący dla rozwoju infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej.
- Wysoka jakość życia w opinii mieszkańców dotyczy połączeń komunikacyjnych na terenie gminy, co wskazało 45,2% ankietowanych, natomiast jeśli chodzi o jakość rozwoju infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej jest oceniana jest na niskim (45,2%) i średnim (48,3%) poziomie.

Drugi obszar badania ankietowego dotyczący perspektywy rozwoju infrastruktury turystycznej na terenie gminy przedstawił następujące wyniki:

- 72% respondentów uznało stan infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej jako dobry, a 27,9% jako zły. Wskazuje to zdecydowanie na możliwość poprawienia tej opinii poprzez odpowiednie działania pod względem wykorzystania Lokalnego Programu Rewitalizacji do poprawy infrastruktury i estetyki przestrzeni.
- Przeszkodą w rozwoju infrastruktury w 25,8 % jest brak zaangażowania władz lokalnych pod względem turystyki na terenie gminy, w 54,8% brak zaangażowania mieszkańców w tworzeniu pomysłów rewitalizacyjnych. Brak prowadzonych działań promocyjnych względem turystyki jako przeszkodę uznało 21,5% ankietowanych.

- Respondenci w 54,8% nie traktują jako przeszkody w rozwoju infrastruktury uwzględniania w Lokalnym programie Rewitalizacji przekształceń na terenie dzielnic, w 58% zagospodarowania terenów inwestycyjnych.
- Konieczność działań rewitalizacyjnych, według ankietowanych należy w pierwszej kolejności przeprowadzić na zalewie Sosina – 18,3%, w drugiej kolejności koniecznością w 16% okazała się rozbudowa bazy gastronomicznej, hotelowej i utworzenie placówek kulturalno rozrywkowych.
- Największą szansą na zwiększenie atrakcyjności turystycznej poprzez działania rewitalizacyjne ma przywrócenie funkcji użytkowej dawnemu ośrodkowi wypoczynkowemu „Tarka” co wskazało 31% badanych.
- Mieszkańcy w 87,1% negatywnie ocenili występowania na terenie gminy oferty turystycznej.
- Dla respondentów w 61,3% największe zapotrzebowanie dotyczy rozbudowy infrastruktury związana ze ścieżkami pieszymi, rowerowymi i miejscami odpoczynku, zapleczem gastronomicznym i sanitarnym przy ścieżkach. Dodatkowymi potrzebami, które zgłosili mieszkańcy dotyczyły stworzenia punktów naprawy rowerów, wystaw, muzeów i koncertów, sklepów spożywczych i odzieżowych, obszarów do zorganizowania imprez masowych oraz siłowni pod gołym niebem z lepszym sprzętem do ćwiczeń
- Mieszkańcy w 87% chętnie skorzystaliby z oferty turystycznej, która powstanie w procesie rewitalizacji.

Podsumowanie

Lokalny Program Rewitalizacji ma wpływ na budowę infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej gminy Jaworzno. Po przeanalizowaniu wyników badań ankietowych należy stwierdzić, iż Lokalny Program Rewitalizacji pozwala rozwinąć infrastrukturę turystyczną i okołoturystyczną w mieście. Działania rewitalizacyjne w swoim założeniu prezentują obszary, które powinny zostać przywrócone do funkcji użytkowej, a dzięki poznaniu potrzeb turystycznych mieszkańców można będzie w pierwszej kolejności skupić właśnie na tych obszarach. Jak wskazały wyniki badań priorytetem pod względem rozwoju infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej powinno być przywrócenie blasku zaniedbanemu przed laty ośrodkowi wypoczynkowemu „Tarka”. Większość pomysłów mieszkańców w zakresie rewitalizacji i rozwoju turystyki na terenie gminy ma szansę na realizację ale zależeć będzie to przede wszystkim od poziomu zaangażowania władz samorządowych a także samych mieszkańców, którzy po przeprowadzonych konsultacjach społecznych wspólnie wyznaczą przyszłe działania inwestycyjne.

Bibliografia

- Bryx M., 2009. Finansowanie i gospodarka nieruchomościami w procesach rewitalizacji, Instytut Rozwoju Miast, Kraków 2009, s. 142–149.
- Bryx M., Jadach – Sepioło A., 2009. Rewitalizacja miast polskich, [w] Rewitalizacja miast w Niemczech, IRM, Kraków, s. 248 – 249.
- cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.../KNUV_2_40_2014.31-60.pdf, [data dostępu: 11.03.2017].
- Gasik S., 2014. Model zarządzania projektami publicznymi, Akademia Finansów i Biznesu Vistula, Warszawa, s. 31.
- http://www.jaworzno.pl/pl/nasze_miasto/lokalny_program_rewitalizacji/222/rewitalizacja_w_pytaniach_i_odpowiedziach.html, [data dostępu: 20.07.2016].
- Imończuk B., 2010. ABC samorządu terytorialnego. Poradnik nie tylko dla radnych, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, s. 51.
- Kłosowski W., 2013. Wymogi wobec Lokalnych Programów Rewitalizacji pod kątem ich zgodności z wymogami ZPORR, s. 3 – 4.
- Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, 2014. Narodowy Plan Rewitalizacji 2022 – Założenia, Warszawa, s. 4.
- Nita T. Istota procesu rewitalizacji, 2014, <http://urbnews.pl/istota-procesu-rewitalizacji/>, [data dostępu: 20.07.2016].
- Pacuk M. Historia i współczesność miast portowych, <http://present5.com/historia-i-wspolczesnosc-miast-portowych-dr-malgorzata-pacuk/>, [data dostępu: 6.09.2016].
- Paluch M., 2014. Rola turystyki w rewitalizacji małych miast przemysłowych i regionów – studia przypadków Cork, Jeffersonville, New Albany i Regionu Walonii; Turystyka kulturowa, Nr 11/2014 listopad, s. 8.
- Płocka J., 2002. Wybrane zagadnienia z zagospodarowania turystycznego cz. I, Centrum Kształcenia Ustawicznego, Toruń, s. 13
- Podolak S., 1998. Podstawowe pojęcia i definicje, [w] Gospodarka przestrzenna gmin, tom III, 1998, praca zbiorowa, Fundusz Współpracy, Brytyjski Fundusz Know – How, IGPIK O/Kraków 1998.
- Stanowisko Uczestników Konferencji nt. polityki miejskiej w kontekście polityki spójności UE w latach 2007 – 2013, 2007.
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. nr 80, poz. 717 z późniejszymi zmianami)
- Wańkiewicz W., 2011. Rewitalizacja i planowanie przestrzenne stref społecznie wykluczonych – Poradnik, Instytut Rozwoju Miast, Kraków, s. 17.
- Ziobrowski Z. (Red), 2011. Założenia polityki rewitalizacji w Polsce – Tom 9, Instytut Rozwoju Miast, Kraków, s. 46.